

- вдосконалення порядку розрахунку бюджетних пропозицій на поточний рік шляхом врахування зміни в ціновій політиці держави та міста – зростання вартості на матеріали, зміну індексу інфляції, зростання рівня мінімальної заробітної плати відповідно до законодавства України.

- посилення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів підприємствами, доцільно запровадити щоквартальні планові перевірки відповідними контролюючими органами, що належать до сфери управління Київської міської державної адміністрації, а також використовувати досвід інших країн та міст в сфері бюджетного фінансування підприємств міського пасажирського транспорту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, безперерйне функціонування та задовільний фінансовий стан транспортних підприємств муніципальної власності міста, що спеціалізуються на пасажирських перевезеннях, можливий при належній системі бюджетного фінансування. Механізм бюджетної підтримки, який існує сьогодні, потребує суттєвих змін в частині переходу від суб'єктивних до об'єктивних оцінок потреби у фінансуванні, розробки механізму перерозподілу коштів в умовах обмеженості ресурсів а також посилення контролю за їх цільовим використанням.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення Київської міської ради від 17.01.2008 №3/4475: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1024.20831.0>

2 - Розпорядження Київської міської державної адміністрації від 14.10.2005 р. N 1901 «Про заходи щодо забезпечення своєчасного складання проекту бюджету міста Києва на 2006 рік»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1024.10436.0>

3 – Нормативні документи, довідки КП «Київпастранс»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_7y/pg_icybwm.htm

УДК 332.142.4:504.062.2

Мельник Н.О.

БАЗОВІ СКЛАДОВІ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ НА УКРАЇНІ

Викладено особливості ресурсозбереження в Україні. В теоретичному аспекті розглянуто теоретичні аспекти ресурсозбереження в Україні. Визначено пріоритетні напрями їх розвитку. Здійснено аналіз складових процесу ресурсозбереження.

Изложены особенности ресурсозбережения в Украине. В теоретическом аспекте рассмотрены теоретические аспекты ресурсозбережения в Украине. Определены приоритетные направления их развития. Осуществлен анализ составляющих процесса ресурсозбережения.

The features of resursozberezhennya are expounded in Ukraine. In a theoretical aspect the theoretical aspects of resursozberezhennya are considered in Ukraine. Certainly priority directions of their development. The analysis of constituents of process of resursozberezhennya is carried out.

Постановка проблеми. Враховуючи швидкі темпи росту промислового виробництва в світі, а також вичерпність ресурсів (які забезпечують його безперервність), людству необхідно замислитися над таким важливим процесом, як ресурсозбереження. Проблема ефективного використання ресурсів та управління ними призводить до необхідності чіткої класифікації ресурсів, визначення мети, задач та складових процесу ресурсозбереження.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження теоретичних аспектів ресурсозбереження на підприємствах в умовах обмеженості ресурсів, наведені в наукових працях І.М. Сотник, С.Ю. Половникової, С.О. Скоков, Р.І. Балашова, О.А. Веклич, О.В. Харламова, В.А. Тарана, А.В. Богатирьова, М.П. Ковалко, І.Я. Іпполітова, С.П. Денисюк, Н.М. Конішевої, російських вчених К.Г. Гофмана, М.Ф. Реймерса.

Ситуація, яка склалася в ресурсозберігаючому секторі, вимагає негайних дій не тільки з боку органів місцевої влади, але й на загальнодержавному рівні.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Не зважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених ресурсозбереженню, на сьогодні відсутня чітка класифікація ресурсів, немає однозначного визначення терміну ресурсозбереження та його складових.

Постановка завдання. Метою статті є класифікація існуючих видів ресурсів, розгляд історичних засад створення та розвитку системи ресурсозбереження на території України, а також визначення цілей, завдань та мети ресурсозбереження.

Викладення основного матеріалу. Необхідною складовою будь-якого процесу (виробничого, технічного або організаційного) є ресурси. Сучасні теоретичні підходи надають декілька визначень цього поняття.

По-перше це можуть бути запаси чого-небудь, які можна використати в разі потреби [3], а по-друге все що потрібно для задоволення потреб людини та виробництва [4], та по-третє цей термін означатиме допоміжний засіб, запас або джерело цінних матеріалів [5]. Але врешті решт ці визначення не дають чіткого тлумачення цьому явищу. Вони також не надають характеристику об'єкту вивчення. В промисловому виробництві термін „ресурси” дещо відрізняється своїм змістом: основні необхідні умови будь-якого виробництва – труд, земля та капітал [4].

Існуючі дослідження виділяють багато видів ресурсів. Автором була проведена їх класифікація за видами які поділені на декілька окремих груп, які саме і забезпечують нормальне функціонування суспільного виробництва (табл. 1).

Таблиця 1 – Види ресурсів

Вид ресурсів	Характеристика
Матеріальні	це матеріально-речовинні цінності підприємства, які використовуються або призначені як засоби праці (будівлі, споруди, перевантажувальна техніка, засоби перевезення та ін.)
Нематеріальні	об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь тривалий час (гудвіл, ноу-хау, база знань, база даних, патент, винахід та ін)
Трудові	кількість робітників, зайнятих на підприємстві, та тих, хто входить до його складу за основною та допоміжною діяльністю
Фінансові	сукупність грошових надходжень, які знаходяться в розпорядженні підприємства для виконання фінансових обов'язків, здійснення витрат на відтворення підприємства та для стимулювання робітників
Інвестиційні	це вкладений капітал в різні сфери народного господарства з метою відтворення реальних матеріальних і нематеріальних (інноваційного характеру) активів підприємств (чистий прибуток, амортизаційні відрахування, страхова сума відшкодування збитків через втрату майна; раніше здійснені вкладення, які мають бути погашені у поточному році; реінвестована шляхом продажу частина основних фондів)
Природні	сукупність об'єктів і систем живої і неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва (сонячна енергія, ґрунт, тваринний світ, ландшафт, корисні копалини та ін.)
Інформаційні	документи і масиви документів в інформаційних системах; масиви інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства; клієнтські бази даних...

В процесі виробництва людство постійно стикається з проблемою обмеженості ресурсів, що само собою призводить до необхідності ресурсозбереження.

Термін ресурсозбереження було введено в наукову термінологію та мову суспільства у 80-тих роках. В офіційних директивних документах ГОСПЛАНУ та ГОСНАБУ СРСР поняття „ресурсозбереження” обмежувалось ефективним використанням тільки матеріальних і визначалося як важливіший фактор підвищення ефективності та планомірний процес раціоналізації використання видів матеріальних, сировинних та паливно-

енергетичних ресурсів в народному господарстві. Тому ресурсозбереження і є прогресивним напрямом розвитку суспільного виробництва, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції при тій самій кількості використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів.

Згідно з ДСТУ 3051-95, до ресурсозбереження належать енерго- та матеріалозбереження [6].

Великий тлумачний словник української мови надає ресурсозбереженню таке значення - раціональне використання ресурсів, система заходів із його забезпечення або зниження матеріалоємності одиниці продукції, збільшення виходу кінцевої продукції, скорочення втрат у виробничому процесі шляхом застосування досягнень новітньої техніки і технології [5].

Але на думку автора, оскільки ресурсозбереження забезпечує планомірне підвищення ефективності використання різних видів ресурсів, зростання якості життя і навколишнього природного середовища, під ресурсозбереженням слід розуміти організаційну, економічну, технічну, наукову, практичну, контролюючу, інформаційну міжнародну діяльність, методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів виробництва і спрямовані на забезпечення мінімальних витрати речовини, енергії, праці на цих стадіях у розрахунку на одиницю кінцевого продукту, виходячи з існуючого рівня розвитку науки, техніки і технології та з найменшим впливом на людину, економіку та екологію світу.

Якщо звернутися до історії, то проблеми ресурсозбереження в нашій країні вирішувалися на всіх стадіях господарського будівництва. Запровадження в життя режиму економії в довоєнні 40-і та післявоєнні 60-ті роки забезпечувало великі темпи росту виробництва народногосподарських товарів та послуг. Економії ресурсів приділялось дуже велике значення на всіх рівнях суспільного виробництва, в результаті чого значно зменшувалась енергоємність та матеріалоємність національного доходу. Таких успіхів було досягнуто завдяки впровадженню новітніх технологій та розробок, оскільки технічний прогрес забезпечує економію не тільки живої, але й уречевленої праці. Але в 70-ті роки вплив ресурсозберігаючих факторів на розвиток народного господарства почав зменшуватися і, в решті решт, в 80-тих роках його повністю було зведено до нуля [2].

Сучасна Україна також стикається з проблемою ресурсозбереження. Хоча суть самого процесу й залишилась та сама, але підґрунтя вона має дещо інше. До завдання зберегти як найбільше ресурсів для виробництва майбутньої продукції приєднуються проблеми екологічного забруднення та світової катастрофи. Тому саме зараз розроблюються ресурсозберігаючі технології, які завдають найменшої шкоди довкіллю.

З вище сказаного можна визначити мету ресурсозбереження як збільшення економічного, соціально та екологічного ефекту виробництва за допомогою зниження ресурсоемності.

Ресурсозбереження ставить перед собою різнопланові цілі:

- Підвищення ефективності виробництва;
- Розвиток ресурсозберігаючих технологій;
- Пошук новітніх джерел ресурсів;
- Збереження унікальної екологічної системи планети.

Завданнями ресурсозбереження відповідно до їх цілей та мети є:

- Максимально ефективне використання виробничих ресурсів;
- Досягнення максимального співвідношення кінцевого продукту, витрат живої та упреждженої праці;
- Підвищення ресурсозберігаючого ефекту від впровадження нової техніки і технологій;
- Впровадження системи природоохоронних заходів, завдяки яким відбудеться економічне зростання країни;
- Створення системи використання не тільки первинної сировини але й вторинної, побудова індустрії переробки відходів виробництва і споживання;
- Прийняття участі в міжнародному співробітництві з питань ресурсозбереження, екологічної безпеки та сталого розвитку світу.

Відповідно до визначених мети, завдань та цілей можна визначити і базові елементи ресурсозбереження. К.Е.Н. Сотник І.М наводить такий перелік складових – виробничо технічна, організаційно-економічна, правова, маркетингова (комерційна), освітня (інформаційна), науково-дослідна, соціальна, екологічна [6].

Виходячи з власних досліджень автора статті, необхідно розділити маркетингову та комерційну складові на окремі частини, а також додати контроль та міжнародне співробітництво (рисунк1).

Виробничо-технічна складова передбачає розробку і впровадження ресурсозберігаючих технологій і новітніх видів продукції, прискорення термінів їх освоєння, послідовну зміну поколінь техніки, технології та матеріалів, тобто створює технічні передумови для реалізації довгострокової стратегії ресурсозбереження.

Організаційно-економічна діяльність із ресурсозбереження передбачає формування господарського механізму здійснення ресурсозберігаючих процесів, організаційно-економічних умов реалізації державної ресурсозберігаючої політики (зокрема, податкові, кредитні, фіскальні механізми, страхування, ціноутворення та ін.).

Правова складова полягає у визначенні рамок правового поля, у якому мають здійснюватися ресурсозберігаючі проекти. До цієї складової

належать сертифікація, стандартизація, нормування, правові механізми економічного стимулювання ресурсозбереження та ін.

Рисунок 1 – Складові ресурсозбереження за видами діяльності.

Завданням освітньої (інформаційної) діяльності з ресурсозбереження є своєчасне інформування суб'єктів господарювання і населення про переваги ресурсозбереження, технологічні і технічні новинки, можливості і вигоди їх застосування, зміни в законодавстві, які стосуються ресурсозбереження, шляхи раціонального використання ресурсів на побутовому рівні та в промисловому виробництві.

Маркетингова складова полягає в просуванні ресурсозберігаючих технологій і товарів на ринку, формуванні в споживача позитивної мотивації їх придбання і використання, створенні іміджу «зеленого» товару для ресурсозберігаючої продукції.

Науково-дослідна діяльність передбачає створення наукової бази для подальшої розробки й випробування ресурсозберігаючих технологій, матеріалів, вивчення основних закономірностей ресурсозберігаючих

процесів, спектра їх ефектів, потенційних споживачів, формування науково-методичного інструментарію ресурсозбереження.

Соціальна складова полягає у впливі ресурсозберігаючих проєктів на зміну рівня добробуту населення, його стилю життя, поліпшення умов праці й побуту та ін [1].

Екологічна діяльність орієнтується на екологічні результати ресурсозбереження, що полягають у поліпшенні якості навколишнього природного середовища, зниженні рівнів антропогенного забруднення, зменшенні обсягів природних ресурсів, що залучаються до промислового виробництва.

Комерційна - є базою для створення та впровадження ресурсозберігаючих проєктів як на рівні державному так і на міждержавному рівнях. А також це залучення іноземних інвестицій та лобіювання інтересів виробників.

Міжнародне співробітництво в сфері ресурсозбереження допомагає створення єдиної системи контролю використання ресурсів, визначення загальних запасів важливих елементів та систему їх поновлення. Також мається на увазі створення науково-технічних інститутів з системою обміну науковців для вирішення глобальних проблем. Ще однією сферою міжнародного співробітництва є створення міжнародних фондів по фінансуванню заходів ресурсозбереження в розвиваючих ся країнах. Важливим також є впровадження системи взаємодопомоги країнами з ринковою економікою (на данія технології, або допомога у вигляді кваліфікованої робочої сили) тим країнам що розвиваються.

Контроль – це узагальнююча складова ресурсозбереження, яка зобов'язана не тільки мати постійний доступ до даних по використанню ресурсів, але й мати на меті прогнозування розвитку споживання та оновлення вичерпаних природних або виробничих джерел.

Усі зазначені складові взаємопов'язані і взаємозалежні. Так, науково-дослідна складова безпосередньо впливає на виробничо-технічну, забезпечуючи створення наукової бази для промислового виробництва; ефективність маркетингової і виробничо-технічної діяльності значною мірою залежить від освітньої складової, поширення позитивної інформації про новинки ресурсозбереження і т.п. Комплексна взаємодія всіх складових забезпечує підсумковий результат ресурсозбереження, що полягає в підвищенні соціо-еколого-економічної ефективності суспільного виробництва.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Проблема ресурсозбереження є однією з актуальних проблем сьогодення. В статті було запропоновано розширене визначення терміну «ресурсозбереження». Уточнено класифікацію існуючих видів ресурсів, за рахунок введення до їх списку інвестиційних та інформаційних. Також в статті доповнено перелік

складових ресурсозбереження, шляхом внесення додаткових напрямків, а саме контролю, підприємництва та міжнародного співробітництва.

Аналіз історичних засад показав, що Україна успадкувала свою систему ресурсозбереження від Радянського Союзу і на сьогодні його стан є незадовільним.

В подальшому планується розглянути економічні проблеми ресурсозбереження на Україні з метою розробки відповідного організаційно-економічного механізму, який дозволить підвищити його ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретичні основи управління ресурсозбереженням на підприємстві [Текст]: Зб. наук. пр./ НАН України ІЕП.; [отв. ред Я.І. Іпполітова].– Донецьк. 2004 – Вип. 79. - С.303. – (Серія „Економіка промисловості”).
2. Ресурсосбережение. Эколого-экономический аспект [Текст] / Коницева Н.М., Кушнирович Н.А., Рожкова Л.В., Безверхова Р.И.; Киев. Наукова думка – 1992. – 210с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:- <http://www.slovnyk.net/?swrd>
4. Вікіпедія — вільна енциклопедія (версія українською мовою): [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: – <http://uk.wikipedia.org>
5. Інтернет портал-довідник сучасної української термінології: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:- <http://info.srochno.ua/ukr/professions/ekonomika/47516/>
6. Сотник І.М. Ресурсозбереження та екологічний розвиток України [Текст] / І.М. Сотник; Університетська книга – Суми. 2006. – 551 с.